

Makale türü : Derleme

TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİN SOSYAL HİZMET BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Ömer UYANIK

Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi- Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Balıkesir, Türkiye, uyanikomer26@gmail.com, ORCID: 0000-0002-
2234-3325

■ **Özet:** Girişimcilik; en temel ve genel ifade ile risk alarak kâr etme amacı taşıyan ve bu yönde işe atılan kişinin yaptığı tüm aktivite ve atılımlardır. Girişimcilik insanlık tarihinde çok eski zamanlara kadar dayanmaktadır. Ancak Girişimcilik Sanayi Devrimi ve sonrasında daha fazla ivme kazanmıştır. Bu dönemde ivme kazanan başka bir alan ise Sosyal Hizmet alanıdır. Birbirine paralel olarak yükselişe geçen bu iki kavramın kesiştiği nokta ise Sosyal Girişimcilik kavramıdır. Sosyal Girişimcilik kavramını açıklamak için birçok tanım olsa da genel bir ifade ile kâr amacı güdülmeyen, topluma fayda sağlamayı amaçlayan, inovatif yaklaşımlar olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım doğrultusunda “sosyal girişimci” ise para kazanma amacı gütmese de toplumsal fayda sağlama anlamında para kazanması gereken cesur, yenilikçi kişilerdir. Sosyal girişimcilik tanımından anlaşılacağı üzere sosyal girişimcilik, sosyal hizmetlerin ötesinde bir alandır. Ülkemizde ve birçok ülkede sosyal hizmetin “sosyal yardım” gibi algılandığı araştırmalarda görülmektedir. Sosyal girişimciliğin farkının dünyada algılandığı ve yaygınlaştığı yıllar 1980 leri gösterse de ülkemizde bu zaman 2000’li yılların başında görülmektedir. Ülkemizde başlayan sosyal girişimler incelendiğinde erkek girişimcilere yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşın toplum yapısı içerisinde kadınların rol ve görevlerindeki değişimler, kadınların iş hayatındaki sayılarının artması ve buna bağlı olarak sosyal hizmet alanında kadınlar açısından değişimler kadın girişimciliğini ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmada Türkiye’de kadın girişimcilik ve bu alanda yapılan çalışmalar incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal girişimcilik, sosyal girişimci, sosyal hizmet, kadın girişimciliği

Investigation of Women's Entrepreneurship in the Context of Social Work in Turkey

■ **Abstract:** Entrepreneurship; In the most basic and general sense, they are all activities and breakthroughs that aim to profit by taking risks and result in this business. Entrepreneurship dates back to ancient times in human history. But Entrepreneurship gained more momentum during and after the Industrial

Revolution. Another area where these works gain momentum is Social Work. The intersection point of these two concepts, which are on the rise parallel to each other, is Social Entrepreneurship. Although there are many definitions to explain the concept of Social Entrepreneurship, it is generally defined as innovative approaches that aim to benefit the society without seeking profit. In line with this definition, “social entrepreneurs” are brave, innovative people who need to earn money in terms of social benefit even though they do not aim to earn money. As can be understood from the definition of social entrepreneurship, social entrepreneurship is a field beyond social services. Studies show that social work is perceived as “social assistance” in our country and in many countries. Although the years when the difference of social entrepreneurship was perceived and widespread in the world show in the 1980s, this time is seen in the early 2000s in our country. When the social enterprises that started in our country are examined, it is understood that they are aimed at male entrepreneurs. On the other hand, the changes in the roles and duties of women in the social structure, the increase in the number of women in business life and the changes in terms of women in the field of social work have revealed women's entrepreneurship. This female entrepreneurship in Turkey in the work and studies in this area will be examined.

Keywords: Social entrepreneurship, social entrepreneur, social work, women entrepreneurship

GİRİŞ

Sosyal Girişimcilik alanını (kavramını) anlamak ve tanımlamak için öncelikle Sosyal Hizmet alanını tanımlamak ve bilmek gerekir. İnsana hizmet vermeyi amaçlayan Sosyal Hizmet alanının anlamak için ise insanın yapısını (doğasını) bilmek gerekmektedir.

İnsan psikososyal bir varlıktır. Bu kavram insanın fizyolojik yapısından başlar, sosyal ve psikolojik yapısına kadar olan tüm alanları içerir. İnsan sağlığı bu kavramların sağlığı sağlandığında korunur. Bu sağlıkların oluşması içinde gerekli olan şartlar vardır. Örneğin fiziksel sağlık olması için gerekli yiyecek ve uyku şartı vardır. Her ne kadar basit gibi algılansa da bu sağlıkların oluşturmak oldukça zordur. İnsanın var olduğundan bu yana bu sağlıkların sağlanması için çaba harcanmıştır. Yaşanılan savaşlar, keşifler, buluşlar ve inanışlar bu sağlıklara ulaşmak içindir. İşte bu sağlığa ulaşmak yani insanın ruhsal ve fiziksel sağlığına ulaşmaya çalışan bir hizmet alanı da sosyal hizmettir.

Sosyal hizmet alanı oldukça geniş yelpazeye sahiptir. İnsanın fizyolojik, psikolojik ve sosyal sağlığının korunması adına sosyal hizmet alanında bir çok çalışma

yürütülmektedir. Bu çalışmalar temel anlamda yüzyıllardır “sosyal yardım” ve ya “hayırseverlik” anlayışı ile yapılmış olsa da insan haklarının uluslararası tanımlanması ve küresel iletişimlerin sağlanması ile hizmet sektöründe hak haline gelmiştir. Günümüzdeki sosyal hizmet anlayışı sadece basit bir yardımlaşmadan öte profesyonel bir meslek ve hizmet alanıdır.

Son yıllarda ise sosyal hizmetlerin artırılmasını amaçlayan, toplumsal faydayı daha fazla ölçekte yaymayı önemseyen yenilikçi yaklaşımlara sahip bir kavram olan Sosyal Girişimcilik kavramı ortaya çıkmıştır. Bu yeni kavramın ortaya çıkması ile hizmet sektörünün ötesine geçilmiştir. Dünya da örnekleri 1980’li yıllarda başlayan bu yeni kavram (sosyal girişimcilik) ülkemizde 2000’li yılların başında görülmeye başlamıştır. Girişimciliğin ötesini ifade eden bu kavram ülkemizde ilk başta erkek girişimcileri harekete geçirsede kadın girişimcileri ortaya çıkarmak ve desteklemek adına adımlar atılmıştır.

1.SOSYAL GİRİŞİMCİLİK TEMELİNDE İNSANIN YAPISI, SOSYAL HİZMET VE GİRİŞİMCİLİK

İnsan her canlı da olduğu gibi varoluşu itibari ile yaşamsal güdüleri olan bir varlıktır. Bu güdülerden fizyolojik güdüler hayatta kalmayı sağlarlar ancak bu yeterli değildir. Çünkü insan aynı zamanda psikososyal bir varlıktır. Psikososyal kelimesi ile anlatılmak istenen ise insanın psikolojik ve sosyolojik bir varlık olduğudur. İşte bu nedenle fizyolojik güdüler insanın tek başına hayatta kalması için yeterli değil aynı zamanda insanın psikolojik sağlamlığı ve sosyal bir hayatı da olması gerekir (Cüceloğlu, 2006).

Cüceloğlu (2006)’a göre insan, varoluşundan bu yana bu güdüler ile hayatını sürdürmektedir. Sosyal bir varlık olması ile insanlık tarihinde birçok problem alanı ve güçlükler ortaya çıkmıştır. Tarih boyunca hangi ırk, hangi kavime bakılırsa bakılsın insanların bir arada yaşamak istediği ve buna bağlı olarak sorunlar ortaya çıktığı görülecektir. Çünkü insan ne kadar sosyal ise o kadar da bireyseldir. İnsan bu çerçevede karşılaştığı bireysel veya sosyal sorunları aşmaya çalışır. Bazılarını tek başına aşabilirken bazıları ise tek başına aşmaya gücü yetmez. Bu nedenle problemleri tek başına aşamadığı durumlarda desteğe ihtiyaç duyar. Bu destek kimi zaman içinde yaşadığı sosyal çevreden olabilirken kimi zamanda yaşadığı devlet tarafından olabilmektedir. İşte yapılan bu destek hizmetine sosyal hizmet adı verilmektedir. Sosyal hizmet insanın iyilik halini artırmayı amaçlayan bir alandır (Duyan, 2003).

Sosyal hizmet kavramı refah devletlerinin oluşması sonrası ortaya çıkmış bir kavramdır. Ondan önceleri sosyal hizmet yoksulluk dolayısı ile insanlara yapılan

yardımları temel alan bir hizmet olarak görülmektedir. Bu nedenle refah devleti anlayışı öncesinde genellikle din adamları ve Avrupa da özellikle kiliseler aracılığıyla yapılan yardımları kapsamaktadır. Ancak sanayileşme ile birlikte önem kazanan insan hakları ve buna bağlı olarak ortaya çıkan refah devletlerinde bu hizmet yerini daha geniş yelpazeli hizmetlere bırakmıştır. Temel amacı insanın iyilik hali olan bu hizmet devletlerce sağlanmaya başlanmış ve böylece mesleki bir hizmet olmuştur (Duyan, 2003; Yıldırım ve Tuncay, 2019, Altun, 2019).

Sosyal hizmetler refah devletlerinden önce ortaya çıkmakla birlikte sosyal yardım uygulamalarıyla refah devletleri ile bütünleşmiş ve kurumsallaşmıştır. Böylelikle birbirini içeren, tetikleyen bu iki unsur altın çağını birlikte yaşamaktadır (Şahin Taşgın, 2017:85). Sosyal hizmetler ile sosyal yardımı birbirine karıştırmamak gerekir. Sosyal yardım sosyal hizmetlerin içerisinde yer alan hizmetlerden birisidir. Sosyal hizmet ise daha kapsamlıdır. İnsanın iyilik halinin sağlanması yani, yazının başında belirtildiği gibi psikososyal sağlamlığını sağlanmasını temel alır. Buda anlaşılacağı üzere fizyolojik ihtiyaçlardan sosyal ve psikolojik desteğe kadar tüm hizmetleri kapsar. Hatta kimi yazarlara göre de eğitim ve sağlık hizmetleri de sosyal hizmetlere girer (Şahin Taşgın, 2017; Ife, 2017).

Türkmen (2015)’e göre Sosyal hizmetlerin mesleki anlamda ortaya çıkışı hemen hemen ikinci dünya savaşı sonrasına denk gelmektedir. İkinci dünya savaşı sonrası ortaya çıkması için de yine insanların zorlaşan yaşam şartları sebep olmuştur. Özetlenmek gerekirse sosyal hizmetin mesleki anlamda gelişimi; insancıl düşünceler, üretimin devam etmesi ve artması esnasında gerekli olan insan hakları ve toplumsal refahın sağlanması doğrultusunda olmuştur (Türkmen, 2015; Ife, 2017).

Duyan (2003)’ e göre sosyal hizmet mesleğinin tanımı; insanların yaşadıkları sosyal alanlarında rahat davranabilmeleri, çalışabilmeleri ve bunları sağlamak için yaşadıkları sosyal alanlarını değiştirmelerinde yardım etmeyi amaçlayan bir meslektir. Sosyal hizmet mesleği gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kamu ve özel kişilerce yürütülmektedir. Bu meslek ile ülke ve devlet refahının ülkedeki tüm insanlarca ortak bir paylaşım olması esas alınmaktadır. İşte tüm bu süreçlerin yaşanabilmesi ve amaçlara ulaşılabilmesi adına ortaya çıkan yeni kavramlardan birisi de Sosyal Girişimcilik kavramıdır (Aslan, Araza & Bulut, 2012).

Sanayi Devrimiyle üretimin endüstriyel olarak hızlanması, yeni pazarların oluşumu ile rekabet artmıştır. Bilimin ilerlemesi ile birlikte gelişen teknoloji girişimciliği

tetiklemiş ve insanlara yeni atılımlar yapma fırsatı sunmuştur. Bu bağlamda girişimcilik toplumun kalkınmasında rol oynayan, istihdam alanı oluşturulmak istenen, yeni kuruluşları amaçlayan ekonomik ve sosyal çabalar olarak tanımlanabilir. Görüldüğü üzere girişimcilikte en önemli unsurlardan birisi üretimin hızlandırılarak yeni pazara açılması ve böylece daha fazla kar yapılmasıdır (Aslan vd.,2012; Yıldırım ve Tuncay, 2019). Girişimcilik kazanmanın yanında kaybetme riskini de içerir. Böylece girişimci kişilerin kaybetmeyi göze alan cesur, yenilikçi kişiler olması da gerekir.

Girişimlerin başladığı ve geliştiği ilk yıllara bakıldığında girişimcilerin daha çok erkeklerden oldukları görülmektedir. Kadınların iş yaşamında daha aktif olduğu yıllar ise küreselleşmenin arttığı, 1980'li yılların sonralarıdır. Bu tarihlerden sonra kadınların sadece kadınlar üzerine atfedilen mesleklerde değil, eğitim bilgi ve becerilerine uygun her türlü mesleklerde yer aldıkları görülmektedir. Dünyada başlayan kadın girişimcilerin sayısının gelişmiş ülkelerde artması, gelişmekte olan ülkelere de örnek olmuş ve 2000'li yıllardan sonra ülkemizde de kadın girişimcilerin sayısında artış olmuştur (Aslan vd.,2012; Yıldırım ve Tuncay, 2019).

Sosyal girişimciliği anlamak için öncelikle insanın yapısını bilmeli, meslek olarak sosyal hizmeti tanımalı ve girişimcilik üzerine fikir sahibi olunmalıdır. Bu kısımda sosyal girişimcilik temelinde insanın yapısı, sosyal hizmet mesleği ve girişimcilik üzerinde kısaca durulmuştur.

2. SOSYAL GİRİŞİMCİLİK VE SOSYAL GİRİŞİMCİ

Girişimciliğin küreselleşme ile dünyada önemli bir hale gelmesi ve rekabeti artırması birçok meslek grubunu etkilemiştir. Bu meslek gruplarından birisi de sosyal hizmet mesleğidir. Sosyal hizmet mesleğinin daha fazla gruba ve bireylere ulaşmasını sağlamak adına girişimcilik modellerinden faydalanılmıştır. Girişimciliğin sosyal hizmet mesleğinin içine girmesi ile birlikte yeni bir anlayış yeni bir kavram ortaya çıkmıştır. Bu kavram sosyal hizmeti daha ileri boyuta taşıyan sosyal girişimcilik kavramıdır.

Kesin ve tek bir tanımı olmamakla birlikte birçok kişi ve kuramcı tarafından farklı kavramlarla ifade edilen sosyal girişimciliği; Theobald; birey, grup ve kuruluşlara yeni fikirler getirme becerisine ve risk alma isteğine sahip kişilerin değişim yaratmak amacıyla yaptıkları çalışmalar olarak tanımlamaktadır. Leadbeater'a göre sosyal girişimcilik, ekonomik olarak kar etmekten ziyade, toplumdaki ihtiyaçlı olan grupların yararı için sosyal amaç taşıyan girişimlerdir. Sürdürülebilirliği esas alan bir tanım da Fowler'dan gelmektedir. Fowler'a göre sosyal girişimcilik, sosyal

fayda sağlayacak ve bunu sürekli uygulanabilir sosyo-ekonomik yapı, ilişki ve uygulamalar oluşturmak olarak ifade etmektedir. Sosyal değişime odaklanan Mair ve Marti ise sosyal girişimciliği, sosyal değişimi hızlandırmak, sosyal gereksinimleri sağlamak adına farklı kaynakları bir araya getirerek yenilikçi bir şekilde fırsatları değerlendirme süreci olarak tanımlamaktadır (Kümbül Güler, B. 2011; Demir, 2014:350).

Görüldüğü üzere sosyal girişimcilik kavramının tek bir tanımı olmasa da tanımların ortak unsurlar içerdiği görülmektedir. Bunlardan bazılarının; toplumsal/sosyal fayda, yenilikçi olması, değişim içermesi olduğu görülmektedir (Özdevecioğlu ve Cingöz, 2009). Bu kavramlar girişimcilikte olduğundan biraz daha farklı anlamlar taşır. Her sosyal girişim bir girişim sayılabilir ancak her girişim bir sosyal girişim sayılamaz. Sosyal girişimler toplumsal fayda sağlamayı amaçlarken ekonomik kar yapmayı amaçlamaz. Ancak bu ekonomik olarak kazanmayı istemedikleri anlamına gelmez. Burada anlatılmak istenen sosyal girişimcilikte kazanılan para/elde edilen kârın tekrar bir girişimcilik ya da sosyal bir fayda için kullanılmasıdır. Girişimcilikte olduğu gibi sosyal girişimcilikte; görüldüğü üzere oldukça kapsamlı ve tanımlanması kolay olmayan bir olgudur (Özdevecioğlu ve Cingöz, 2009; Yıldırım ve Tuncay, 2019, Şimşek ve Altun, 2020).

Sosyal hizmet mesleğinin daha ileri boyutunda yer alan sosyal girişimciliğe özellikle 2000’li yıllardan sonra daha fazla önem verilmeye başlanmıştır. Bu sebeple dünyada ve ülkemizde bu yıllardan sonra sosyal girişimcilerin sayısında artış görülmektedir. Farklı alan ve konuları temel alan girişimler artmış ve böylece sosyal anlamda yapılan bu girişimler ile daha fazla fayda sağlanmaya başlanmıştır (Sönmez, Arıker & Toksoy, 2016).

Sosyal girişimcilik ile birlikte ortaya çıkan bir diğer kavram ise bu girişimleri ortaya atan, uygulayan ve geliştiren sosyal girişimcilerdir. Sosyal girişimciler içinde tek bir tanım olmamakla birlikte çoğu kuramcı sosyal girişimcileri bazı özellikleri ile tanımlamışlardır. Sosyal sektörde değişim aracı rolünü üstlenen sosyal girişimcileri Kümbül Güler (2011);

- *Kar ve özel bir değerden çok sosyal bir değer yaratılması ve sürdürülmesinde belli bir misyon benimsemeleri,*
- *Bu misyona hizmet edecek yeni fırsatları görebilmeleri ve bu fırsatların peşini asla bırakmamaları,*
- *Sürekli bir yenilik, değişime uyum sağlama ve öğrenme sürecine girmeleri,*

- *Elde olan kaynaklar ile kendini sınırlamadan, cesur bir şekilde hareket etmeleri,*
- *Hizmet götürülen insanlara karşı ve yaratılan sonuçlar adına yüksek bir sorumluluk duygusu sergilemeleri*

ile tanımlar.

Genel olarak kuramcılarının ortak görüşleri yukarıdaki maddelere yakındır. Bunları özetlemek gerekirse sosyal girişimciler; yenilikçi, cesur, atılımcı, değişime ayak uyduran, gelişimi amaçlayan, vizyoner ve becerikli kişilerdir (Sönmez vd., 2016; Özdevecioğlu ve Cingöz, 2009).

Özelliklerini yukarıda belirttiğimiz sosyal girişimcilerin uygulamaları ile ortaya çıkan sosyal girişimcilik devlet ya da özel sektörün alternatifi değil aksine tamamlayıcısıdır. Çoğu zaman sosyal girişimcilik bunların önünde gibi görünse de devlet ve özel sektör desteği ile yapılan sosyal girişimler de vardır. Bu bağlamda sosyal girişimciler toplumun daha aydınlık geleceğe ulaşması ve toplumun içerisinde yer alan dezavantajlı grupların problemlerinden kurtulmasını sağlamak adına önemli uygulayıcılardır (Sönmez vd., 2016). Kar amacı gütmeyen ve topluma faydayı kendisine misyon edinen sosyal girişimcilerin sayısı ve uygulama yelpazesi her geçen gün artmaktadır. Sosyal girişimciler eldeki kaynaklarla sınırlı kalmaz, sosyal değer yaratmak ve sürdürmek için değişim ajanı olarak harekete geçen kişilerdir. Buda sosyal girişimcilerin yenilikçi özelliklerini tanımlar (Yılmaz, 2014).

3. DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE SOSYAL GİRİŞİMCİLİK VE ÖRNEKLERİ

Sanayi devrimi sonrası artan üretim ve yeni pazarların keşfi ile hız kazanan girişimcilik sosyal hizmet alanının ötesinde yer alan sosyal girişimcilik alanını da etkilemiştir. Gelişen rekabet ve fırsat ortamı ile sermaye oluşturma, sermaye geliştirme ve yeni alanlar keşfetme imkânı doğmuştur. Bu imkânlar sayesinde dünyada sosyal girişimcilik adı verilen ve kar amacı gütmeyen sosyal fayda sağlamayı amaçlayan hizmet alanı doğmuş ve yayılmaya başlamıştır (Sönmez vd., 2016). Taş ve Şimşek (2017)'a göre 2. Dünya savaşı sonrasında yaşanan uluslararası ekonomik ve sosyal kriz s girişimciliğe olan ihtiyacı ortaya koymuştur. Birçok sivil toplum kuruluşu bu dönem de önem kazanmıştır. Sivil toplum kuruluşları bir yönüyle girişimci olsalar da tam anlamıyla sosyal girişimci değillerdir. 2012 yılında yapılan bir araştırmaya göre sivil toplum kuruluşlarından farkları olan ve dünyada önem kazanan sosyal girişimcilere ait bilgiler tablo 1 de sunulmuştur.

Tablo 1. Dünya’nın en ünlü on sosyal girişimcisi ve sosyal girişimi

Sosyal Girişimci	Sosyal Girişim	Girişim Konusu	Gelişimi
Bill Drayton	Ashoka	Dünya’daki sosyal girişimcilere yardım etmek	73 ülkede 2,145’ün üzerinde sponsor ile bir uluslararası kuruluştur.
Muhammed Yunus	Grameen Bank	Mikro finans ve sosyal kapitalizmi geliştirmek	1983 yılından bu yana 10 milyon doların üzerinde net kar ve 2006 Nobel Ödülü
Black Mycoskie	TOMS	İhtiyacı olan çocuklara 1 çift ayakkabı	2011 yılında 1 gözlük olarak kampanya genişlemiştir.
Scott Harrison	Charity: Water	Temiz su sağlamak	2011 yılında %100 büyüme sağladı 17 ülkeye ulaşmıştır. Forbes En İyi 30 Sosyal Girişimci Listesi 201
Jefferey Hollender	Seventh Generation	Temizlik, kâğıt ve kişisel bakım	1998 yılından bu yana çalışan girişim 2010 yılında 150 milyon doların üzerinde gelir elde etmiştir.
Xavier Helgesen, Chris Fuchs, Jeff Kurtzman	Better World Books	Her kitabın değerini maksimize etmek ve Dünya çapında okuryazarlığı teşvik etmek	2002 yılından bu okuryazarlık fonu yaklaşık 12.1 milyon dolara, işlem sayısı 84 milyon adede ulaştı
Akhtar Hameed Khan	Comilla Cooperative Project Orangi Pilot Project	Yerel alt yapı çalışmaları için mikro finans Sağlık, sağlık önlemleri ve konut için mikro finans	Pakistan ve Karachi’de çalışmalar ve destekler devam etmektedir.
Ibrahim Abouleish	SEKEM Development	Biodinamik tarım, özel çay,	1977’den beri çalışmalara devam

	Foundation	ürün ve organik pamuk üretimi	etmekte ve farklı ülkelere ihracat yapmaktadır.
Willie Smits	Borneo Orangutan Survival Foundation	Öksüz ve tehlikedeki maymunların korunması ve sürdürülebilir tarım yöntemleri, ağaçlandırma	1989'dan bu yana çalışmalara devam etmekte, Ashoka'nın da sponsorlarındandır.
Bunker Roy	Barefoot College	Okuma yazma bilmeyen kadınlara evlerinde doktor, mühendis veya mimar gibi güneş enerjisi ve su kullanımı ile ilgili işlemler yapabilmeyi öğretmek	1989 yılından bu yana Asya ve Afrika'da 450,000 kadına eğitimler vermiş ve vermeye devam etmektedir.

Kaynak: <http://www.socialnomics.net/2012/07/03/the-10-greatest-social-entrepreneurs-of-all-time/>

Yukarıda yer alan tabloda amaçların sosyal fayda olduğu ve faydalanan kişi sayısının geniş kitleleri hedef aldığı görülmektedir. Ekonomik girişimler gibi görünen bu girişimle ile istihdam ve toplumsal fayda sağlanması ve kazanılan paranın tekrar girişimler için kullanılması açısından iktisadi anlamda girişimlerden farklıdır. Dünya'da özellikle gelişmiş ülkelerde yapılan girişimlerin ülke içerisindeki önemi arttıkça örnekler artmaktadır (Sönmez vd., 2016; Taş ve Şimşek, 2017).

Dünya'da 1970 sonrası hız kazanan ve uygulanmaya başlanan sosyal girişimcilik uygulamaları gelişmiş ülkelerde 2000'li yıllara kadar hızla yaygınlaşmıştır. Gelişmekte olan Türkiye gibi ülkelerde 2000'li yıllar sonrası girişimcileri desteklemek adına uygulamalara koyulmuşlardır. Türkiye'de 2005 yılından sonra önem kazanan bu uygulamalar öncelikle bir devlet politikası olarak istihdam yaratma ve ülke ekonomisini canlandırma adına uygulanmaya başlanmıştır. Kalkınma planlarına dâhil edilen bu girişimler her ülkede olduğu gibi Türkiye'de de erkeklere yönelik olarak başlamıştır. Daha çok esnaf desteği olarak başlatılan bu girişimler sadece ekonomik girişimler değil aynı zamanda sosyal fayda içeren uygulamalar oldukları için de sosyal girişimler olarak değerlendirilmektedir.

Dünyada en önemli girişimlerden olan Ashoka Türkiye’de maddi imkân sağlamamakla birlikte amacını ve uygulamalarını tanıtmakta ve dikkat çekmektedir. Sosyal girişimciler vakıflar, hükümetler, Birleşmiş Milletler, STK’lar gibi birçok yerden destek almaktadırlar. Taş ve Şimşek (2017:487)’e göre Türkiye’de uygulamaları olan bazı girişim uygulamalarına örnek olarak; Sosyal Girişimci Genç Liderler Akademisi (SOGLA), AKUT Arama Kurtarma Derneği, Toplum Gönüllüleri Vakfı, KAMER, , Umut Çocukları Derneği, AHBAP gibi gruplar da gösterilebilir.

4.TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİLİK, DESTEK SUNAN KURULUŞLAR VE GİRİŞİM ÖRNEKLERİ

Sosyal Girişimci bireylerin sahip olduğu cesur, yenilikçi, eğitilmiş ve atılgan gibi özellikler onların girişime doğrudan atılmalarına yetmeyebilir. Bu nedenle içinde yer aldıkları sosyal çevre oldukça önemlidir. Bu sosyal çevre girişimci için fırsatlar sağlar, genel çerçeveler çizer. İçinde bulunduğu sosyal çevrenin değer yargıları, ahlaki yapısı, aile tipleri sosyal girişimciler için oldukça belirleyicidir. Özellikle kadın girişimciler için ülkemizde olduğu gibi ataerkil aile yapısının baskın olduğu toplumlarda zorluklar yaşanmaktadır (Özyılmaz, 2016;Öztürk, 2016).

Kadınlar için sosyal girişimcilik; sorumluluğu fazla olan, stres yükü yüksek ve esnek çalışma saatleri gibi sebeplerle aile ve iş yaşamının birbiri ile karşı karşıya geldiği alanlardan birisidir. Aile ve iş yaşamının birbiri ile karşı karşıya geldiği durumların azalması ve kadın girişimcinin başarılı olmasında ailenin diğer üyelerinin kadın girişimciye sağladığı destek önem kazanmaktadır (Çabuk, Doğan Südaş & Araç, 2015). Kadınların dünyada iş hayatına adım atmalarındaki yaygınlık oranının artması ile kadın girişimcilerin sayısında da artış olduğu görülmektedir. Özyılmaz’a (2016) göre ekonomik anlamda geçimlerin zorlaşması ile kadınların çalışma hayatına girme süresi daha da artmıştır. Aynı zamanda kadınların eğitim düzeyinin yükselmesi de iş hayatına atılmalarını hızlandırmıştır. Türkiye’ de kadınların iş hayatında daha fazla yer alması ile kadın girişimcilere yönelik destekler de artmıştır. Özellikle 2000’li yıllar sonrasında dünyada ve Türkiye de de hızla artan kadın girişimcilerin sayısı ile kadınlar daha fazla iş gücüne katılmış, sorunlarını azaltmış, daha sosyal bir yaşama kavuşmuşlardır. Bu değişimler ile kadın girişimcilik Türkiye’de daha fazla önem kazanmış ve daha fazla sosyal girişim gerçekleşmiştir (Öztürk, 2016; Soysal, 2010).

Kadın girişimcilerin sayısının artması ve sosyal girişimlerin hız kazanması adına kamu ve özel sektörlerce destekler verilmektedir. Bu çalışmada Türkiye’de kadın

girişimcilere verilen kamu ve özel hizmet sektörlerince verilen destekler ve girişimler ele alınacaktır.

4.1.Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV)

1986 yılında temelleri atılmış olan, eşitsizliğin ve yoksulluğun yer almadığı bir toplumsal düzeni amaç edinen, kadınların yaşamını, dünyayı ve yaşadığı toplumu dönüştürmeleri arzu eden bu vakıf ekonomik anlamda sıkıntı yaşayan kadınların yaşam kalitelerini ve ekonomik gelirlerini iyi hale getirmeleri için destek sunmaktadır. Yerel ve ulusal kalkınma açısından kadınların söz sahibi olmasını istemektedir. Kadınların lider olması ve yaşadıkları sosyal çevreyi dönüştürecek güce sahip olması için destek sunar. Kar amacı gütmeyen bu vakıf kadın girişimciler için oldukça önemli bir yer tutar (Kadın Emeğini Destekleme Vakfı, 2020).

Kadınların ortak ihtiyaçları etrafında yoksulluğa karşı örgütlenmelerini ve kooperatifleşmelerini desteklemek, kalkınmada ve dayanıklı toplumlar oluşturulmasında kadınların öncülüğünü ve ekonomik güçlenmelerini teşvik etmek ve Afet ve göç yönetiminde kadınların rolünü güçlendirmek KEDV'in vizyonuna ulaşması için yapılan çalışmalardır. (Özyılmaz, 2016)

KEDV, yerel yönetimler ve toplumdaki diğer aktörlerle işbirliği yapmaktadır. Ayrıca KEDV'in 29.01.2001 tarihli, 2001-2009 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kamu yararına kuruluş statüsü bulunmaktadır. Başta İstanbul, İzmir, Mardin, Eskişehir olmak üzere Türkiye de birçok ilde çalışmalar yürütmektedir. 20000'in üzerinde kadının girişimine destek sunulduğu belirtilmektedir. KEDV yaptıkları ve amaç edindikleri tüm çalışmalar için geniş kesimlere ulaşmak adına Türkiye'nin her yerinden yerel yönetimlere, STK'lara, kalkınma ajansları eğitim, danışmanlık ve izleme desteği sağlamaktadır (KEDV, 2020).

4.2. Kadın Girişimcileri Destekleme Derneği (KAGİDER)

2002 yılında 37 kadın girişimcinin önderliğinde İstanbul'da kurulmuştur. Kadın Girişimciler Derneği ülke çapında faaliyet gösteren, kar amacı gütmeyen bir platformdur. Bu yönüyle salt sivil toplum örgütlerinden ayrılmaktadır. Kendi kuruluşlarını, 2002 yılı Şubat ayında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Toplantısı'na Türkiye'den katılan kadınların kendilerini orada yalnız hissetmesine dayandırmaktadırlar. Orada yer alan Türk kadın girişimciden biri olan Meltem Kurtsan, ülkeye döndüğünde hislerini ve yeni bir platform fikrini Türkiye Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD) ile paylaşmıştır. Böylece

TÜSİAD’ın da desteğini alarak KAGİDER in kuruluşu gerçekleşmiştir. Çok farklı sektörlerde yer alan ve girişimcilere destekler sunan 300’ün üzerinde üyesi vardır.

Dernek yönetimi; vizyonlarının kadının üretimin içinde yer alan ve bağımsız, özgür fikir ve uygulamaları ortaya koyabilen bir yeni dünya yaratmak olduğunu; misyonlarının ise kadın girişimci sayısını olabildiğince arttırarak ve her kadın girişimciyi destekleyerek güçlendirip Türk kadın girişimciler dünya ile bütünlük halinde olmasını sağlamak ve ülkenin kalkınmasında katkıda bulunmak olduğunu ifade etmektedir (Kadın Girişimcileri Destekleme Derneği, 2020). KAGİDER, kadın girişimcilere ekonomi, pazarlama ve hukuksal konularda destekler sunmakta ve bunun dışında kadın girişimcilere danışmanlık hizmeti de sağlamaktadır. Toplantılar ve seminerler düzenleyerek daha fazla kadın girişimciye ulaşmayı hedeflemekte, aynı zamanda bu toplantı ve seminerlerde mevcut kadın girişimcilerin problemlerine de çözüm bulmak için çaba harcamaktadır (İlter, 2008).

KAGİDER; Sektörel Dernekler Federasyonu, Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı, Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi Platformu, KOSGEB Girişimcilik Konseyi, Uluslararası Girişimcilik Vakfı, BM Global Compact WEPs Çalışma Grubu, TUSİAD Kadın Erkek Eşitliği Komisyonu, Kadın Liderlik Platformu, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı gibi birçok kurum ve kuruluş ile işbirliği yapmaktadır (Özyılmaz, 2016; KAGİDER, 2020).

4.3 Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme Ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)

1990 yılında kurulan Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Türkiye’nin sosyal ve ekonomik gereksinimlerinin karşılanmasında, girişimci ve işletmelere etkin destek ve hizmetlerle yenilikçi, teknolojik bir yapıya ulaşmalarını sağlamayı misyon olarak belirlemiştir. Destek sağlamanın yanı sıra girişimcilik kültürünün geliştirilmesi ve sayıca artırılması için gerekli tedbirleri alarak onlara yol göstermekte KOSGEB’in amaçları arasında yer alır. Dürüstlük, erişilebilirlik, güvenilirlik, hesap verilebilirlik, saygınlık, şeffaflık ve tarafsızlık gibi ilkeleri benimseyen bir kuruluştur. KOSGEB web sitesinde yer alan bilgilere göre, 2015-2019 döneminde kadın girişimcilere ait 55 bin 46 işletmeye toplam 1 milyar 5 milyon 363 bin 551 lira destek sağlanmıştır (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, 2020b).

KOSGEB’in kadın sosyal girişimcilere yönelik proje ortağı olduğu birçok uygulama bulunmaktadır. Özellikle İstanbul, Nevşehir, Kütahya ve Çorum illerinde

açılan Kadın İş Geliştirme Merkezi (KİŞGEM) ile buralarda yaşayan kadınlara yönelik girişim destekleri verilmektedir. Yine bakanlıklar ve bankalarla yapılan proje ortaklığı ile kadın girişimcilere hibe ya da geri ödeme kolaylığı sağlanan krediler sunulmaktadır. Uygulamalı girişimcilik eğitimleri için kadın girişimcilere yönelik kontenjan ayrılmaktadır. KOSGEB tarafından kadın girişimcilere yönelik pozitif ayrımcılık uygulanmaktadır. Erkek girişimcilere göre %50 daha fazla destek sunulmaktadır. KOSGEB, kadın girişimciliği alanında faaliyet gösteren Kadın Girişimciliğini Geliştirme Avrupa Ağı-WES (European Network to Promote Women's Entrepreneurship) üyesi ve ulusal koordinatörüdür (KOSGEB, 2020a; Özyılmaz, 2016).

4.4. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı olarak hizmetlerini sürdüren Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), kadına karşı ayrımcılığı önlemek, kadın haklarını korumak ve bunları geliştirmek, kadınların sosyal hayatın her noktasından yararlanmalarını sağlamak amacı gütmektedir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı başta olmak üzere, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Tarım Bakanlığı gibi kurum ve kuruluşların kadın politikalarını uygulamalarına yönelik destek sunmak ve koordinasyon sağlamakla alakalı olarak çalışmaları yürütür (Özyılmaz, 2016).

2018-2023 yıllarını kapsayan Kadının Güçlenmesi Strateji Planı hazırlayan müdürlük, bu eylem planında (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2018);

1. Kadın okuryazarlığının artmasının yanında nitelikli okuryazarlığın artırılarak sosyal ve ekonomik alanlarda kadınların girişimlere dâhil olması,
2. 2023 yılı sonuna kadar bilgi ve iletişim sektöründe 200 bin kadın yetiştirilecek ve girişime destek verilmesi,
3. Kayıt dışı kadın istihdamına yönelik çalışmaların artırılması,
4. Kadın girişimciliğine destek vermek adına politikaların oluşturulması yer vermiştir.

4.5. Türkiye Esnaf Ve Sanatkârlar Konfederasyonu (TESK)

Cumhuriyet öncesi Ahilik teşkilatının Cumhuriyet sonrası devamı niteliğinde olmuştur. 1964 yılında çıkarılan 507 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Kanunu ile de esnaf-sanatkârlar teşkilatı bugünkü yapısına kavuşmuştur. Türkiye'deki tüm esnaf ve işletmeler TESK'e kayıtlı durumdadırlar. TESK'in temel amacı, esnaf ve sanatkârların çalışmaları mesleki yönden ve ülke yararına olacak şekilde

düzenlemek ve gerekli tedbirleri almak, meslek eğitimlerini düzenlemek ve geliştirerek nitelikli işgücünü ortaya çıkarmak, ulusal kalkınma adına gerekli çalışmaları organize etmektir (Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu, 2020).

2002 yılında başlayan ve 2009 yılına kadar devam eden Avrupa Birliği destekli Kadın Girişimcilerin Desteklenmesi Projesi TESK tarafından yürütülmüştür. Projenin hedefi; eğitim ve danışmanlık hizmetleriyle kadın girişimlerinin yaygınlaşma çalışmalarının sağlanması ve işletmelerin açılması ile devam ettirilmesi konusunda kadın girişimcileri desteklemektir. (Özyılmaz, 2016).

4.6. Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)

Türkiye İş Kurumu 2003 yılında günümüzdeki forumuna kavuşmuş olan bir kurumdur. İstihdamın korunması, geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve işsizliğin önlenmesi faaliyetlerine yardımcı olmak ve işsizlik sigortası hizmetlerini yürütmek üzere çalışmaktadır. Kurum, görev alanı genişletilerek klasik iş ve işçi bulma hizmetlerinin yanı sıra, aktif ve pasif işgücü politikalarını uygulayabilecek bir yapıya kavuşturulmuştur. İstihdamın artırılmasının yanı sıra nitelikli işgücünün sağlanması, piyasaya işgücü talebinin karşılanması amacıyla kurum kurs ve uygulama programları organize etmektedir. Bireylere sadece iş bulmalarında değil girişimciliğe teşvik ederek iş kurmalarını ve işlerini geliştirmeleri için hizmet sunmaktadır. Girişimcilik Eğitim Programları ismi verilen bu hizmet ile kurs ve programlara katılan kişilerin günlük giderlerini karşılayacak ödemeler yapılmaktadır. Bu kursları başarıyla tamamlayan kursiyerler iş yeri açma belgesi edinmektedir. Son yıllarda KOSGEB ve İŞKUR işbirliği ile kadınların istihdamı konusunda oldukça iyi çalışmalar yapılmaktadır (Türkiye İş Kurumu, 2018; Özyılmaz, 2016).

4.6. Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği (TOBB)

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), isminden de anlaşılacağı üzere Türkiye’deki esnaf ve işletmelere ait odaların yani özel sektörün mesleki üst kuruluşudur. Ticaret, sanayi, borsa, meslek odaları gibi 365 üyesi bulunmaktadır. İşletmelerdeki birliğin sağlanması ve işletmelerin kalkınması amaçlarından sadece birini oluşturur (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği [TOBB], 2020a).

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği’nin bünyesinde kadın girişimcilik konusunda genel politikalar geliştiren ve görüş oluşturulmasına katkıda bulunan istişari bir kurul olan Kadın Girişimciler Kurulu bulunmaktadır. Bu kurul Türkiye’deki kadın girişimcilere eğitim, nitelik kazandırma, girişim konusunda destekleme ve

fikirlerini hayata geçirmede yol gösterme adına çalışmalar yapmaktadır (TOBB, 2020b)

Kadın Girişimciler Kurulu;

1. Girişimcilik ruhu oluşturarak kadın girişimcileri bilinçlendirmek
2. Panel, seminer, kurs ve toplantılar ile girişimci özellikleri bulunan kadınlara gerekli temel eğitimleri vermek
3. Kadın girişimcilerin deneyimli girişimcilerin yanında staj yapmalarını sağlamak
4. Mentörlük uygulaması yoluyla tecrübeli girişimciler ile yeni girişimcilerin dayanışma sağlamasını sağlamak
5. Üniversiteler ve sektörlerde girişimde bulunulmasına yardımcı olacak politikalar belirlemek ve bu sektörlerde kadın girişimcileri yönlendirmek ve teşvik etmek amacıyla kurulmuştur.

4.7.Çöp(M)Adam

Türkiye'nin en önemli sorunlarından olan yoksulluk ile kadının iş yaşamındaki eksikliğini fark ederek bu iki soruna yönelik olarak atıkların geri kazandırılması noktasında yenilikçi bir yaklaşımla kalıcı ve sürdürülebilir çözüm bulmak amacıyla 2008 yılında uygulanmaya başlanan projedir. ÇÖP(M)ADAM projesi ilk olarak Balıkesir'in Ayvalık ilçesinde uygulanmaya başlamış bir sosyal girişimdir (Özeren ve Saatçioğlu, 2016).

Bu projenin temel amacı atıklardan farklı ve yeni bir model tasarlayarak çanta üretmektir. Bu sayede üretilen çantaların satışından elde edilecek gelir ile kadın girişimcilere destek olunmakta ve aynı zamanda da atıkların yaşama dönüşmesi sağlanmaktadır (ÇÖPMADAM, 2020).

Bir kadın girişimcinin Çöp(m)adam olabilmesi için sabit gelirinin olmaması ve Çöp(m)adam tarafından sunulan temel eğitimi alması gerekmektedir. Bu temel eğitim sayesinde beceriler kazanmakta ve kazandıkları bu bilgi ve beceriler ile yeni ürünler tasarlamaktadırlar (Özeren ve Saatçioğlu, 2016).

Her ne kadar kar amacı gütmeyen bir girişim olsalar da Türkiye'deki kanun ve mevzuat doğrultusunda gelir elde edebilmek için "Çöp Madam El Ürünleri İmalat Turizm San. Ve Dış Ticaret Ltd." Şirketi olarak kurulmuştur. Şirket olarak kurulması nedeniyle bazı sosyal girişim projelerinden farklı olarak yapılanmıştır. Çoğu sosyal girişim örgütleri vakıf, dernek, kooperatif gibi vergisiz yollara başvururken şirketleşen ÇÖP(M)ADAM, bu nedenle fazlaca gelir kaybı da yaşamaktadır. 12 .yılımı geride bırakan ÇÖP(M)ADAM, 500'den fazla kadın

girişimciye destek sunmuş ve istihdam sağlamıştır. Aynı zamanda büyük oranda geri dönüşümü sağlamıştır (Özeren ve Saatçioğlu, 2016).

Çevrenin korunması ve kadın girişimcilerin desteklenmesi adına başarılı işler yürüten ÇÖP(M)ADAM, 2011 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından Türkiye’nin en başarılı sosyal girişim projelerinden biri olarak nitelendirilmiştir. ÇÖP(M)ADAM, Sabancı Üniversitesi, Unilever, Ülker, coca-cola gibi firmalar ile ortak çalışmalarda bulunarak isminin yayılmasına amacına daha fazla hizmet etmesine olanak sunmuştur. Ayrıca çöp(m)adam logosu taşıyan her ürünün içerisinde, projeyi anlatan ve o ürünün kimin tarafından yapıldığını belirten bir karne bulunmaktadır. Bu karne ürünün tasarımcısı ve yaratıcısının size özel imzaladığı bir sertifikadır. Böylece ürünü ortaya koyan kişilerin motivasyonu ve özsaygısı artmaktadır (ÇÖPMADAM, 2020).

4.8.Phoca

Sosyal girişimci Aslı Özdemir tarafından hayata geçirilen “Geleceğe Dokunan Anneler” projesi, 0-6 yaş gurubundaki çocuklarda yaşanan duygusal ihmalin önemine değinmektedir. Farklı sosyoekonomik düzeydeki annelerin bir araya geldiği seminerleri düzenleyen girişim, duygusal ihmale farkındalık yaratmayı amaçlıyor. Kurucuları; yardım edebilmek için yardım almanın veya toplamanın yeterli olmadığını bildiklerini ve bu gerçekten yola çıkarak, kurdukları yapının sürdürülebilirliği adına bir ticari marka oluşturduklarını ve adını “Phoca” koyduklarını ifade etmektedir . Onu bir iletişim, üretim, paylaşım ve satış ağına dönüştürerek “iyiden iyiye mutluluk” sloganı ile tüm kadınlara destek olmak ve çocuklara ulaşmaya çalışmayı hedef olarak belirlemişlerdir. Phoca, tüm karını sosyal sorumluluk projelerine aktarmak için kurulan, tasarımdan üretime etik kurallar çerçevesinde hareket eden, 0-6 yaş çocuk tekstil markasıdır. Kazandıkça kadınları daha fazla girişime destekleyen bu proje aynı zamanda Hacettepe Üniversitesi ile işbirliği içinde olarak kadınlara destek olmaktadır (PHOCA, 2020).

4.9. B-Fit

B-fit, 2006 yılında altı kadının her yaş ve gelir grubundan kadına spor yapma alışkanlığı kazandırarak daha sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürdürmelerini sağlamak amacıyla bir araya gelerek kurulmuştur. Amaçlarını sadece konuşarak var olmak yerine herkese yarayacak bir şeyler yapmak olarak tanımlayan bu girişim ile Türk kadınlarının spor yapmasının önündeki tüm engelleri aşması adına çalışmalar yapmaktadır. B-fit projesi ile her bilinçli kadın etrafındaki kadınları da bilinçlendirmeye başlayarak girişimin hızla yayılmasını sağlamıştır. Türkiye'nin ilk ve en yaygın kadınlara özel spor ve yaşam merkezi markası olan B-FİT bugün tüm

Türkiye’de 50’ ilde 200’den fazla merkezi ile 700.000 kadına hizmet vermektedir. Basit bir girişim gibi algılanan bu girişim ile oldukça büyük bir yaygınlık sağlanmıştır. Bugüne kadar 250’den fazla kadına girişimci olma imkânı sağlayarak 500’den fazla kadına istihdam sağlayan bir sosyal girişim olan b-fit; kadın girişimciliğini destekleyerek, kadınlara istihdam yaratarak ekonomik hayattaki güçlerini artırmayı hedeflemektedir. Bu nedenle franchising sistemiyle büyüyen b-fit markasında franchisee’ler kadınlardan oluşmaktadır. Vizyonlarını Kadının gücünün daha iyi bir dünya yaratmak için özgürce kullanılabilirdiği bir platform oluşturmak olarak tanımlayan B-FİT tam bir kadın sosyal girişimciliği örneğini yansıtmaktadır (BFİT, 2020).

4.10. Kadın Merkezi (KAMER)

Kadın Merkezi (KAMER) oluşumu ilk olarak 1990’lı yılların ortalarında, kadına yönelik şiddetin zirvede olduğu dönemlerde ortaya çıkmıştır. Daha sonraki yıllarda her biri farklı sivil toplum kuruluşlarında görev alan, yaşamlarını sürdürdükleri Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da artan çatışma ve şiddeti eleştirerek bilgi ve deneyimlerini paylaşıp büyümeyi ve her türlü şiddetle mücadeleyi benimseyen kadınların desteği ile yasal olarak 1997’de kurulmuştur. Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da 23 ilde hizmet vermektedir. On binlerce kadına ulaşan bu girişim ile çok sayıda kadının hayatına büyük değişimlerin olduğu belirtilmektedir. “Kadınlarla birlikte, kadınlar için çalışma” sloganı ile hızla büyüyen bir platform haline gelmiş ve kadın dayanışmasını dilden dile yaymışlardır. Amacını “*Cinsiyetçi değerlerin biçimlendirdiği kültür ve geleneklerin kadın ve çocuklara zarar veren uygulamalarını tespit etmek, alternatiflerini geliştirmek ve uygulanabilir olmalarını sağlamak*” olarak tanımlayan KAMER, Kadınların ve erkeklerin geleneksel kurallar çerçevesinde sürüp giden statülerini fark etmelerini, sorgulamalarını, değiştirmek için direnç ve yöntem geliştirmelerini sağlamak üzere çeşitli yöntemlerle yürütülen çalışmalar gerçekleştirmektedir. Ev ziyaretleri, salon toplantılar ve sosyal medya aracılığıyla farkındalık yaratmaya çalışmaktadır. KAMER, kadınların girişimcilik adına bilgi alma ve ekonomik desteğe ulaşma noktasında kadın girişimcilere yönelik olarak danışmanlık ve destek hizmeti sunmaktadır (Kadın Merkezi, 2020).

4.11. Kadın Balıkçılar Derneği

2018 yılına ASHOKA Vakfının uluslararası sosyal girişimcilik ağına katılan Kadın Balıkçılar Projesi 8 Mart 2019 tarihinde dernek olarak kurulmuştur. Kadın Balıkçılar Derneği; Türkiye’de her 30 balıkçıdan en az biri kadın balıkçı olduğunu ancak balıkçılığın erkek mesleği olarak algılanmasından dolayı kadın balıkçıların göz ardı edildiğini, sektördeki yerleşik toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle yapısal

sorunlar yaşandığını ifade etmektedir. Kadın Balıkçılar Derneği, balıkçılık sektöründe aktif olarak çalışan ancak hakları ve varlıkları yok sayılan kadın balıkçıların güçlendirilmesi, örgütlenmesi, yine balıkçılıkla ilgili alternatif geçim kaynakları ile tanıştırılmasını hedeflemektedir. Geleneksel aile balıkçılığını korunması ve devam ettirilmesini sağlamak amacıyla, genç nesil kadın balıkçılara ve çocuklara ulaşmakta, uluslararası bağları genişletmekte ve kuvvetlendirmektedir. Dernek Bugüne kadar Muğla, Bursa ve Isparta’da kıyı ve göllerde balıkçılık yapılan 20 köyde, 375 balıkçı kadına mesleki ve liderlik açısından güçlendirici eğitimler vermiştir (Kadın Balıkçılar Derneği, 2020).

4.12.Harmoni Kadın Kooperatifi

Amacının, ayrıcalıklı olmayan kadınlara ve çocuklara yardım etmek ve onları desteklemek olduğunu belirten Harmoni Kadın Kooperatifi, kendileri ve çocukları için güçlü gelecek oluşturmak amacıyla kadınların sosyo-ekonomik kalkınma ve büyümesini sağlama arayışında bir araya gelen 20 kadından oluşan bir kooperatiftir. Harmoni, Türkiye'nin iş gücünde kadınların değerini ve haysiyetini vurgulamak için çalışmaktadır. Kadınların çalışmasına izin vererek ve onları teşvik ederek, kadınlar ekonomiye ve üretime katkıda bulunmanın yanı sıra yeni dostluklar ve işbirlikleri de oluşturabilmektedir. Vizyonu güçlü iş, verimlilik, işbirliği oluşturmak, modern bir toplumda üretken kadınları destekleyerek, kadınlar ve çocuklar için bir gelecek oluşturmak amacıyla çalışmak, büyüektir (Harmoni Kadın Kooperatifi, 2020).

5.SONUÇ

Sanayi toplumunun oluşmasının ardından üretimin hızlanması ve işgücü ihtiyacının artması sonucu iki kavramın önem kazandığı görülmektedir. Bu kavramlardan birisi girişimcilik diğeri ise insan hakları kavramıdır. Üretimin artması, yeni pazarların aranması ve rekabet girişimciliği tetiklerken, aynı zamanda bu çalışmalarda insanların sağlığının ve temel haklarının korunması da önem kazanmıştır. Özellikle 1900'lü yılların başlarında ortaya çıkan yeni devlet anlayışı ile ülkelerde refah politikaları izlenmiş ve böylece refah devleti anlayışı ortaya çıkmıştır. Refah devleti anlayışının ortaya çıkması ile hizmet sektöründe yeni mesleklere ihtiyaç duyulmuştur. Sosyal hizmet mesleği de bu dönem de ortaya çıkan mesleklerden birisidir. Sosyal hizmet mesleği ile insanın iyilik hali denilen fiziksel, sosyal ve ruhsal sağlığı korunmaya çalışılmaktadır. Daha önceleri yoksullukla mücadele boyutunda olan sosyal hizmet; profesyonel meslek haline gelmesi ile birlikte ekonomik hizmetler dışında, sağlık, danışmanlık, eğitim gibi hizmetler de sunmaktadır.

Sosyal hizmet alanı ile girişimciliğin birbiriyle kesişmesi ile ortaya çıkan bir başka kavram ise sosyal girişimcilik kavramıdır. Bu kavramın tek ve net bir tanımı olmamakla birlikte insanların sosyal yönünün artması, haklarına ulaşması adına girişimcilik yöntemleri ile sosyal hizmeti bir araya getiren bir kavramdır. Sosyal girişimcilik küreselleşme ile ortaya çıkmış ve gelişen teknoloji ile daha fazla yayılma sağlamıştır. 1980 sonrası ortaya çıkan bu kavram/alan ile dünyada hızla örnekleri artmış olmasına rağmen Türkiye'ye bu kavram 2000'li yılların başında gelebilmiştir. Gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkelerin izledikleri sosyal girişimciliğin örneklerinde ilk başlarda erkek girişimcilerin olduğu görülmektedir. Küreselleşme ve kadının iş hayatında daha fazla yer aldığı 2000'li yıllar sonrası Türkiye'de kadın girişimcileri desteklemek adına kamu ve özel sektör tarafından çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

Bu çalışmada Türkiye'de kadın girişimciliğini destekleyen kurum ve kuruluşlar incelenmiş ve bu kurum ve kuruluşların, sosyal hizmette önemli bir yer tutan kadın refahına yönelik çalışmaları saptanmıştır. Bu çerçevede kadın girişimciliğini destekleyen kurum ve kuruluşların kadın istihdamı, kadına ekonomik destek sunma, kadın eğitimleri, kadına hukuki destek sunma alanlarında girişimlerde bulunduğu görülmektedir. Doğrudan ekonomik destek veren kurum ve kuruluşların, Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV), Kadın Girişimcileri Destekleme Derneği (KAGİDER), Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme Ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) ve ÇÖP(M)ADAM olduğu görülmektedir. Bu kurum ve kuruluşların desteklemesi ile kadınlar toplum içinde bağımsız hareket etme, erkek egemenliğinden kurtulma, ekonomik özgürlük gibi güçler kazanacaktır. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), Kadın Merkezleri (KAMER) gibi kuruluşlar ise kadına hukuksal destek hizmeti sunmaktadır. Kadının toplumda karşılaştığı hukuki problemlerinin çözümüne destek olan bu kuruluşlar bize kamu ve özel sektör alanlarında kadınların refahına yönelik hukuki desteklerin verildiğini göstermektedir. Türkiye Esnaf Ve Sanatkârlar Konfederasyonu (TESK), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), PHOCA, Kadın Balıkçılar Derneği ve Harmoni Kadın Kooperatifi ise kadınlara yönelik eğitim ve danışmanlık hizmeti sunmaktadır. Ayrıca B-FİT, kadınların spor yapmalarını teşvik etmek için kurulan bir kadın girişimciliği örneğidir. Tüm bu kurum ve kuruluşlar sosyal hizmetin önemli bir hizmet alanını oluşturan kadın refahı konusunda oldukça önemli hizmetler sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI, (2018, Nisan 26)
<https://www.ailevecalisma.gov.tr/ksgm/ulusal-eylem-planlari/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-planlari-2018-2023/>
- ALTUN, F. (2019). İşyerinde sosyal hizmet uygulamalarının çalışanların iş tatminine ve örgütsel bağlılığına etkisi. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ASLAN,G., ARAZA,A., BULUT, Ç.(2012). Sosyal Girişimciliğin Kavramsal Çerçevesi, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*,7(2),1-18.
- BFİT, (2020, Nisan 28)
<https://b-fit.com.tr/pages/hikayemiz>
- CÜCEOĞLU, D. (2006). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- ÇABUK,S.,DOĞAN SÜDAŞ, H.,ARAÇ, S.(2015). Kadın Girişimcilerin İş Yaşam Süreçlerinin İncelenmesi: Adana İlindeki Girişimciler Üzerine Bir Uygulama, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,12(31),423-441
- ÇÖPMADAM, (2020, Nisan 28)
<http://www.copmadam.com/tr/about-us/>
- DEMİR, Ö. (2014). “Sivil Toplum Kuruluşları”, “Sosyal Girişimcilik”, “Kurumsal Sosyal Sorumluluk” ve “Sosyal İşletme”. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (6), 347 – 356.
- DUYAN, V. (2003). Sosyal Hizmetin İşlev ve Roller, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*,14(2),1-22
- HARMONİ KADIN KOOPERATİFİ, (2020, Mayıs 1)
<https://harmoniyiz.com/hakkimizda/>
- IFE, J. (2017). *İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet*. Ankara: Nika Yayınevi
- İLTER, B. *Girişimcilik Sürecinde Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: Kağıt Örneği*,Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- KADIN BALIKÇILAR DERNEĞİ, (2020, Nisan 30)
<http://kadinbalikcilardernegi.org/varolus-nedenimiz/>
- KADIN MERKEZİ, (2020, Nisan 30)
https://www.kamer.org.tr/icerik_detay.php?id=270
- KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME İDARESİ BAŞKANLIĞI (KOSGEB), (2020a, Nisan 26)
<https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/337/vizyon-ve-misyon>
- KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME İDARESİ BAŞKANLIĞI (KOSGEB), (2020b, Nisan 26)
<https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/7334/kosgebden-girisimci-kadnlara-5-yilda-1-milyar-liralik-destek>
- KÜMBÜL GÜLER, B. (2011). Yoksullukla Mücadelede Sosyal Girişimcilik: Ashoka Üyelerinden Sosyal Yenilikçi Örnek Uygulamalar, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,13(3),79-111.
- ÖZDEVECİOĞLU, M., CİNGÖZ, A.(2009). Sosyal Girişimcilik ve Sosyal Girişimciler: Teorik Çerçeve, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*,1(32),91-95.

- ÖZEREN, E., SAATÇIOĞLU, Ö.Y.(2016). Sosyal Girişimcilikte İnovasyon ve Farklılıkları Yönetmek: Çöp(m)adam Örneği, *Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi*,5(1), 71-96
- ÖZTÜRK, M.D. *Türkiye’de Kadın Girişimcilik: Kadınları Girişimciliğe Yönelten Faktörler, Karşılaştıkları Sorunlar Ve Çözüm Önerileri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, 2016.
- ÖZYILMAZ, A.M. *Türkiye’de Kadın Girişimciliği Ve Girişimci Kadınların Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.
- PHOCA, (2020, Nisan 28)
<https://www.phocagoods.com/tr/story>
- SOYSAL, A. (2010). Kadın Girişimcilerin Özellikleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve İş Kuracak Kadınlara Öneriler: Kahramanmaraş İlinde Bir Araştırma, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(1), 71-95.
- SÖNMEZ, A., ARIKER, Ç., TOKSOY, A. (2016). Dünya’da ve Türkiye’de Sosyal Girişimciliğin Gelişimi. *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 17(37), 102-121.
- ŞAHİN TAŞĞIN, N.(2017). *Yoksulluk İnsan Hakları ve Sosyal Hizmetler*. Ankara: Nika Yayınevi.
- ŞİMŞEK, G., ALTUN, F. (2020). Sosyal Belediyecilikte Sosyal Hizmetlerin ve Sosyal Girişimci Faaliyetlerin Rolü. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(1), 55-61.
- TAŞ Y., ŞİMŞEK, İ.(2017). Türkiye Ve Dünya’dan Sosyal Girişimcilik Örnekleri Ve İstihdama Katkıları. *Emek ve Toplum Dergisi*, 6(16), 480-497.
- TÜRKİYE ESNAF VE SANATKÂRLAR KONFEDERASYONU, (2020, Nisan 28)
<https://www.tesk.org.tr/view/menu/goster.php?Guid=9196fadcf1d9-11e9-b001-54213e5f8f01>
- TÜRKİYE İŞ KURUMU , (2018). İşkur’la Hayalini Gerçeğe Dönüştüren Kadınlar. *İstihdam3İ Dergisi*, Erişim Adresi:
<https://media.iskur.gov.tr/26547/istihdamda3i-26-sayi-ek-iskurla-hayallerini-gercege-donusturen-girisimci-kadinlar.pdf>
- TÜRKİYE KADIN GİRİŞİMCİLER DERNEĞİ, (2020, Nisan 24)
<https://www.kagider.org/kurumsal/kagider-hakkinda>.
- TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ (TOBB), (2020a, Nisan 28)
https://www.tobb.org.tr/Sayfalar/Kurulus_Gorev_Organ.php
- TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ (TOBB), (2020b, Nisan 28)
<https://www.tobb.org.tr/TOBBKadinGirisimcilerKurulu/Sayfalar/Hakkimizda.php>
- TÜRKMEN, B. (2015). *Sosyal Hizmet Tarihi*, (2020, Nisan 24)
http://www.bekirturkmen.com/dosya/Sosyal_Hizmet_Tarihi.pdf
- YILDIRIM, B., TUNCAY, T.(2019). Sosyal İnovasyonun Ve Sosyal Girişimciliğin Sosyal Hizmet Mesleğinin Geleceğindeki Rolü, *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 37(1), 169-187.
- YILMAZ, A.S.(2014), Bir Sosyal Değişim Ajansı Olarak Girişimcilik Eğitimi, *Zeitschrift für die Welt der Türken Dergisi*, 1(6), 297-310.